

dels Serrans; pel Pinós de Monòver passa una gran carrerada dita la *verèa de Señans*, però m'expliquen que ho diuen així perquè és la que segueixen els pastors transhumants de Cuenca i Terol. +*Oliva serranesca* bal. dita també *petita o redona*, bona per menjar i per fer-ne oli (amb gravat en el llibre de l'Arx. Lluís Salvador II, 336), però deu ser perquè se'n portaria la llavor dels Serrans de València.

Quant a *serrania*, les tres cites medievals que en dona *AlcM* ja ho farien palès per si soles, car dues es refereixen a terra castellana clarament, i la de Muntaner també pot referir-s'hi, i és en el *Sermó* en vers aprovencalat. En fi el trobo parlant de la Verge de Lluç en dues poesies del certamen que se li dedicà, p. p. *IdOr* VI, 69 i 72; però com que ni *AlcM* ni *DAG* registren el mot com a mall., deu ser un castellanisme inspirat en goigs o lírica piadosa de llenguatge acastellanat.

El que s'ha usat algun cop amb el valor del castellà *serrano* és *serrer* (*AlcM*). *Serrera* 'biga de la teulada' potser ve d'un adjectiu semblant, aplicat a cosa que es troba al cim (*biga sarrèra* «poutre de faite» anotà l'amic Schule a Setcases 1936).

Xerrac 'espècie de serra de mà' sembla ser un derivat de *serra* o *serrar*, com diu *AlcM* «amb palatal inicial i adopció de sufixos -ac i -oc per expressar més vivament el soroll estrident i esqueixat que fa aquest instrument en serrar». Tot i les reserves que provoca el parallogisme «cum hoc, ergo propter hoc» i l'anomenar *sufixos* (almenys en català) -oc i encara més -ac, sembla que no manqui de raó; sobretot quan hi compara oportunament el cast. *charrasco* 'navalla de molles' (més aviat *charrasca*, mots no documentats abans de mj S. XIX) que realment han de ser de formació onomatopèica; d'altra banda és força convincent aduir el fet que *xarrac* s'usa també en cat. central com a nom del xetric-xerrac, matrac o tenebres de Setmana Santa (*DFa*, manca en *AlcM*, però jo mateix ho recordo de Bna. i StPolM de 1915-25); i l'ús de *xarracs* per expressar el soroll de serrar, del qual dona cita el *DAG*, s. v. *xarrach*, § 2, en el *Calendari del Pagès*, de 1866.

Però el que inquieta no són sols aquests «sufixos» sinó encara més la *o* radical de la variant *xorrac*, que segons *AlcM* és la general avui a les tres Illes, quasi general en cat. occid., del Centre i del Nord, i *surrac* a Tortosa, Gandesa i Calaceit (mentre que *xerrac* seria només cat. or. i ross.); ara bé d'aquesta forma no hi ha cap dada fins al *DTO* (1647) que dona «*serrac* o *xarrac*»; en canvi de la forma amb *o* els *DAG* i *AlcM* han reunit força documentació dels segles XIV-XV: *xorrach* mall. 1388, Vic 1422, Vic 1490, *sorach* i *surrach* en dos inv. de Torredembarra de 1430, *xorrach* S. XV StJoan Despí. També va registrar *suñák* a Calaceit En Casac. (a Maella i Favara ja diuen *serrucho*) 1923.

També crida l'atenció el fet que la major part de la documentació antiga ve de la zona de substrat mossàrab: la dada més antiga de totes, i quatre d'entre les set següents, i que de les deu localitats modernes ci-

tades individualment també són en gran nombre les d'aquesta zona.

D'altra banda hi ha *xerracar*, v., que el *DAG* defineix 'tallar amb corbella l'herba o palla per als animals; i, com sigui que *corbella* és un mot específicament valencià, suposo que és allà on Aguiló recollí aquest verb; segons *AlcM* és 'serrar', sobretot amb 'xerrac', i 'fer un soroll estrident', i ens adverteix que és *xorracar* amb *o* a totes tres Illes (si bé a Mallorca, on també és així, té curs també una variant *xarrocar*, evident metàtesi d'aquella); que a Tortosa és *suñáká* (amb *s-*) i que també hi ha *çuñáká* en part del cat. occid. Afegim-hi encara *xerrucar* 'tallar fent esforços', que *AlcM* aporta com a usual a Menorca (metàst. de *suñáká*).

Tots dos fets notables s'aclaririen, i s'esvairia tota dificultat, si admetéssim que es tracta d'un mot propagat des del mossàrab. I més encara, partint d'un v. *SERRĪCARE > moss. *šārākāre*, del qual *xorrac* seria postverbal. Això explicaria d'un sol cop: a) el pseudo-sufix -ac; b) la *o* de la forma predominant antigament i encara avui tan estesa; c) la conservació de la -c- intervocàlica; d) el pas de *err/arr* a *arr* (d'on després *orr*), pel tímbre velar que donaven els moros o moriscos (i en general tot aràbòfon) a tota *a* davant *r*; e) el pas de *s-* a *š*.

Crec, doncs, que és aquesta la solució del problema. Que, en propagar-se el mot al cat. central, el *xorr* d'aquest mot foraster es vagi alterar, manllevant la *e* de *serrar* i de l'onomatopeia, era ben natural. Podríem suposar que els focus de propagació serien les grans bosquíes dels Ports de Tortosa-Beseit-Cardó-Prades, on l'aprendrien els serradors que hi anaven a serrar els troncs d'arbres tallats.

Per a ulteriors recerques, indico, però, la possibilitat d'una alternativa a base d'un sinònim àrab vulgar, rar, i suditalià, on no es veuen raons peremptòries que s'oposin a un manlleu del mossàrab, per part d'aquestes llengües, i encara menys es veuen bases sòlides per admetre que el mot mossàrab i català vingui d'aquest terme àrab vulgar i suditalià.

En àrab no hi ha més que una dada única i moderna, mot vulgar provinent del *Mohit* (del qual el recullen Dozy, *Suppl* I, 649b, i Belot), amb un significat aproximadament igual al del nostre *xerrac*: *sārāqa* amb variant *sarrāqa* «terme de charpentier, petite scie dont le manche ressemble à un couteau». Res més en cap font aràbiga; ni hi ha en àrab cap base per assignar-li un origen pròpiament aràbic. L'arrel que significa 'serrar' en àrab és *nšr*, la 'serra' és per tant *manšar*, i el diminutiu d'aquest, *munāššar*, designa precisament una eina com el xerrac («sierra petiqueta para asserrar», *PAlc*, 397a20, igual *RMa* i Dozy, *Suppl.*).

Les arrels i mots aràbics semblants a *xerrac/sarrāqa* tenen significat diferent, i en part absolutament allunyat: *sraq* 'furtar', 'pendre', 'robar' (d'on *sarrāq* 'lladre', *sāraqa* 'prengué d'amagat'); el mot isolat *sarāqa* és «pièce d'étoffe de soie», i no és aràbic genuí (encara que es dubta entre un origen persa, i en forma més concreta i versemblant, la família del ll.-rom. SERICA,